

Nr 9

Utlåtande i anledning av motioner angående kommunernas investeringsbehov.

I de till bankoutskottet hänvisade likalydande motionerna nr 431 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 548 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning av kommunernas investeringsbehov och planering av hur det lånebehov för kommunerna, som undersökningen utvisar, skall kunna tillgodoses.

Beträffande motiveringen för denna hemställan hänvisas, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, till motionen II: 548.

Motionerna

Motionärerna fäster uppmärksamheten på den kommunala verksamhetens fortlöpande expansion och särskilt de kommunala investeringarnas utveckling. Expansionen är, framhåller de, till stor del en följd av de uppgifter som ålagts kommunerna genom beslut av statsmakterna. Statsbidragen till kommunverksamheten uppgår emellertid till knappt en fjärdedel av kostnaderna. Svårigheterna att erhålla lån har bidragit till en kraftig höjning av kommunalskatten; sedan 1950-talets början har denna ökats i genomsnitt med nära 90 procent. Motionärerna anser en förbättrad långtidsplanering av samhällets totala reformverksamhet angelägen. Bl. a. bör omedelbart göras en undersökning av kommunernas behov av krediter och förutsättningarna att under de kommande åren tillgodose detta. En utgångspunkt bör därvid vara att kommunalskatten i genomsnitt icke kan höjas. 1966 års riksdags (nedan redovisade) beslut att begära utredning av de frågor som sammanhänger med finansieringen av de expanderande kommunernas investeringar medger, säger motionärerna, inte en riktig uppläggning av en undersökning av problemområdet. Frågan om behovet av krediter till investeringar är av lika stort intresse för avfolkningskommuner och stillastående kommuner som för den expanderande kategorien.

Riksdagsbeslut 1966 om utredning angående kommunernas investeringsbehov

I motioner vid 1966 års riksdag hemställdes, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av de frågor som sammanhänger med kreditförsörjningen till de hastigt växande kommunerna inom storstadsområdena.

Motionerna behandlades av bankoutskottet (utl. 1966: 45), som inhämtade yttranden över dem från ett flertal kommunala samarbetsorgan och organ inom kreditmarknaden. Av vad som anfördes i remissyttrandena må här nämnas följande.

Svenska stadsförbundet fann finansieringsproblemen för de starkt expanderande kommunerna i storstadsområdena vara av sådan vikt och storleksordning att en särskild utredning av dem vore väl motiverad. Förbundet konstaterade att dessa kommuner liksom expansiva kommuner i hela landet, även utanför storstadsområdena, ställes inför mycket stora problem i det att befolkningsexpansionen framtvingar ett omfattande bostadsbyggande med därav föranledd markanskaffning och därför för med sig krav på investeringar inom olika områden. Enligt förbundets uppfattning hade glesbygdsområdena genom skatteutjämningsreformen fått en väsentlig förstärkning av sina ekonomiska resurser, varför det funnes skäl att nu rikta uppmärksamheten på expansionsområdena.

En likartad mening framfördes av *majoriteten* inom styrelsen för *Svenska kommunförbundet*. En *minoritet* inom styrelsen uttalade däremot att den inte ville motsätta sig en förutsättningslös utredning, vid vilken hänsyn emellertid borde tas till förhållanden i olika slag av kommuner i hela landet.

Flertalet av de tillfrågade kreditmarknadsorganen avstyrkte förslaget om utredning. Remissinstansernas synpunkter på olika åtgärder för att komma till rätta med de i motionerna berörda kreditförsörjningsproblemen torde inte behöva redovisas här.

Bankoutskottet instämde i motionärernas beskrivning av de ekonomiska svårigheter som expansionen i storstadsområdena framkallat men framhöll att de resursavvägningsproblem som där kommit till uttryck gjorde sig gällande med samma kraft även i andra expanderande kommuner i landet. Det rörde sig enligt utskottets mening inte om ett specifikt storstadsproblem utan om ett problem berörande tillväxttakten i den kommunala sektorn som helhet och dess infogande i den totala samhällsekonomiska utvecklingen. Kreditförsörjningsfrågan framstod för utskottet som en del av det generella spörsmålet om hur den kommunala expansionen skall finansieras. En utredning begränsad till att avse de speciella problem som

gäller kreditförsörjningen till kommunerna i storstadsområdena ansåg utskottet därför icke motiverad. Däremot var det enligt utskottets mening önskvärt att få till stånd en mera vittsyftande undersökning av de expanderande kommunernas förutsättningar att finansiera erforderliga kommunala investeringar. Utskottet föreslog att riksdagen skulle hemställa hos Kungl. Maj:t om en sådan utredning.

I en reservation till utskottets utlåtande anfördes att bostads- och kommuninvesteringarna under den gångna delen av 1960-talet ökat snabbt, medan utvecklingen på andra områden gått i långsammare takt. Reservanterna fann det nu framför allt angeläget att bereda utrymme för en snabb tillväxt i industriinvesteringarna, något som inte vore möjligt utan att expansionstakten i de offentliga investeringarna och bostadsbyggandet dämpades. En prioritering av en så betydande del av kreditmarknaden som den vilken kommunerna i storstadsområdena gjorde anspråk på skulle, hävdade reservanterna, leda till en olycklig snedvridning av samhällsekonomin. Reservationen utmynnade i att motionärernas utredningskrav icke borde föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ärendet behandlades i *riksdagens kamrar* den 16 november 1966 (FK nr 33, s. 11 ff.; AK nr 33, s. 30 ff.). Därvid väcktes under överläggningen ytterligare ett förslag, nämligen att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning rörande kommunernas kreditförsörjning, varvid hänsyn borde tas till förhållandena i olika slag av kommuner i hela landet. Yrkandet härom ställdes i båda kamrarna vid huvudvoteringen mot yrkande om bifall till utskottets hemställan. Denna bifölls i första kammaren med 81 röster mot 30, i andra kammaren med 142 röster mot 43.

Frågan om direktiv för den begärda utredningen torde för närvarande beredas inom Kungl. Maj:ts kansli.

Utskottet

Riksdagen beslöt i november 1966 att hos Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning av de frågor som sammanhänger med finansieringen av de expanderande kommunernas investeringar. Beslutet grundades på motioner angående kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena, men en vidgning av ramen för utredningen föreslogs av bankoutskottet som i likhet med kommunförbunden konstaterade att även kommuner utanför storstadsområdena beröres av frågan om hur den kommunala expansionen skall finansieras. Till följd av yrkanden som ställdes under överläggningen i kamrarna fick dessa tillfälle att ta ställning även till förslag om en mera vittsyftande utredning rörande kommunernas kreditförsörjning med hänsyn till förhållandena i olika slag av kommuner i hela landet, ett förslag som

framförts från ett håll vid remissbehandlingen men icke funnit någon förespråkare i utskottet. Tanken på ett sålunda utvidgat utredningsuppdrag avvisades av båda kamrarna med stor majoritet. Något beslut av Kungl. Maj:t om tillsättning av den begärda utredningen föreligger ännu icke.

Den hemställan som göres i de nu förvarande motionerna överensstämmer i huvudsak med det nyssnämnda yrkandet. Utskottet, som för blott några månader sedan på utförligt redovisade grunder föreslog riksdagen att begära en utredning avseende de expanderande kommunerna, finner icke vad motionärerna anfört utgöra motiv för ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida.

Utskottet hemställer således,

att motionerna I: 431 och II: 548 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 mars 1967

På bankutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ståhle, Palm, Åkerlund, Hilding, Lundin, Larfors, Lundberg och Mattsson;

från a n d r a kammaren: herrar Regnéll, Berglund, Franzén i Motala, Börjesson i Glömminge, Bengtsson i Landskrona, Larsson i Umeå, Ekström i Iggesund och Haglund.

Reservationer

1. av herrar *Mattsson* och *Börjesson* i Glömminge, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Riksdagen beslöt i november — — — (= utskottet) — — — expansionen skall finansieras. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag. Något beslut av Kungl. Maj:t om tillsättning av den begärda utredningen föreligger ännu icke.

I föreliggande motioner yrkas på en mera vittsyftande utredning rörande kommunernas kreditförsörjning med hänsyn till förhållandena i olika slag av kommuner i hela landet. Utskottet delar motionärernas uppfattning att kreditförsörjningen inte bara är ett problem för de expanderande kommunerna. Många av dessa kommuner har en relativt låg utdebitering och kan i stor utsträckning finansiera angelägna investeringar genom skattein-

täkter. Denna metod är inte möjlig i många avfolknings- eller glesbygds-kommuner, som sålunda befinner sig i ett avsevärt sämre läge i detta avseende.

Det stora investeringsbehov, som samlats hos kommunerna, är i huvudsak en följd av de ökade uppgifter som statsmakterna ålagt kommunerna i olika avseenden, t. ex. skolutbyggnaden. Det är därför angeläget att frågan om krediterna löses på lika villkor för alla kommuner, såväl de kommuner vilka är stillastående i fråga om befolkningstal och ekonomiskt underlag som de kommuner som ligger i en expanderande region.

Av dessa skäl vill utskottet förorda att direktiven för den ovan nämnda utredningen vidgas att omfatta kreditförsörjningen för samtliga kommuner.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 431 och II: 548 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av kommunernas investeringsbehov och planering av hur det lånebehov, som undersökningen utvisar, skall kunna tillgodoses.»

2. av herr *Hilding*.